

نظمیہ فی المیراث یا سراجی منظوم

اثر:

مولانا حاج قاضی جلال الدین فقہی سلجوقی

بہ تصحیح: حبیب فقہی
(مدرس حوزہ علمیہ انوار العلوم، حیدرآباد تائیباد)

نشر دستور

شماره شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۰۶-۹۲-۷

سرشناسه:	فقهی سلجوقی، جلال الدین، ۱۲۶۸-۱۳۵۲.
عنوان و نام پدیدآور:	نظمیه فی المیراث یا سراجی منظوم / اثر جلال الدین فقهی سلجوقی؛
مشخصات نشر:	به تصحیح حسین فقهی.
مشخصات طبع:	مشهد: دستور، ۱۳۹۶.
فروست:	۱۲۸ ص.
شابک:	فقه و حقوق اسلامی؛ ۳.
وضعیت فهرست نویسی:	978-600-5306-92-7
یادداشت:	کتابنامه صورت زیر نویس.
عنوان دیگر:	سراجی منظوم.
موضوع:	شعر فارسی - قرن ۱۴
موضوع:	Persian Poetry -- 20th century
موضوع:	شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
موضوع:	Persian Poetry -- 20th century - History and criticism
شناسه افزوده:	فقهی، حسین، ۱۳۵۱، مصحح
رده بندی گنگره:	۱۳۹۶ عن ۹۱۲۵/ق ۸۱۶۹/PIR
رده بندی دیویی:	۸۱۶/۶۲
شماره کتابشناسی ملی:	۴۶۸۲۹۹۸

نشر دستور

• عظمه الميراث يا سراجي منظوم

• پديد آورنده: بولاماج قاضي جلال الدين فقهی سلجوقی

• مؤلف: حسين فقهی

• نوبت چاپ: اول • تابستان ۱۳۹۶ • طبع: وزيری (۱۲۸ صفحه)

• شمارگان: ۱۰۰۰ جلد • قيمت: ۱۰۰/۰۰۰ ریال • صفحه آرا: فاطمه عطايی

• امور فنی و چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد

• طرح جلد: محمد علی عنایتی زاده، تلفن: ۰۹۱۵۳۱۴۸۲۷۷

• شماره شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۰۶-۹۲-۷

• حق چاپ محفوظ است

• مشهد، صندوق پستی ۱۳۸۸-۹۱۸۹۵ تلفن ۰۹۱۵۳۱۴۸۲۷۷

• نمابر ۰۵۱-۳۸۴۳۹۷۲۱ پیام نگار: shahri81@yahoo.com

فهرست مندرجات

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۷	پیشگفتار.....
۹	مقدمه.....
۱۱	مقدمه مولانا سراج الدین فقهی سلجوقی.....
۱۲	مختصری زندگی نامه حاج قاضی جلال الدین رحمه الله تعالى.....
۱۶	متن کتاب طمیه فی المراث.....
۱۸	فصل در موانع اثبات.....
۱۸	باب در معرفت سها سها، تنذر و اصحاب آن.....
۱۹	در بیان احوال اب.....
۲۰	در بیان اولاد ام.....
۲۲	در بیان احوال زوج.....
۲۲	در بیان حال زنان.....
۲۳	در بیان احوال بنات صلب.....
۲۴	در بیان احوال بنات ابن.....
۲۵	مسئله التشبیه.....
۳۱	در بیان احوال اخوات لاب و ام.....
۳۲	در بیان احوال اخوات لاب.....
۳۵	در بیان احوال ام.....
۳۷	در بیان احوال جدات.....
۴۲	صورة ذات قرابتین.....
۴۲	صورة ذات قرابات ثلاث.....
۴۳	باب در بیان عصبات.....
۴۵	در بیان عصبه بغیره.....
۴۶	در بیان عصبه مع غیره.....

پیشگفتار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا

برای مردان، از آنچه پدر و مادر و نزدیکان، (پس از مرگ) بر جای گذاشته‌اند سهمی است و، برای زنان (نیز) از آنچه پدر و مادر و خویشاوندان بر جای گذاشته‌اند، سهمی است، خواه مقدار آن کم باشد یا زیاد، سهمی معین و مقرر است.

دین مبین اسلام، دینی است که تأمین رفاه، سعادت و آسودگی خاطر انسان را در حیات و ممات به عهده گرفته است. دین اسلام با قوانین ارزشمندش، دستوراتی دارد که اگر هر انسانی بدان عامل باشد، هم در زندگانی دنیا آرامش و رفاه و رضایت پروردگار برخوردار خواهد شد و هم پس از وفات، خدای متعال از او پاداشی خواهد بود و زندگی ابدی ارزشمندی خواهد داشت.

نظر به اینکه انسان در طول زندگی خود زحمت و تلاش، سرمایه‌ای جمع می‌کند و در لحظات آخر زندگی برایش دغدغه‌ای به وجود نیاید که این مال به کجا خواهد رفت، شریعت مقدس اسلام برای اینکه خیال او را آسوده کند، قوانینی وضع کرده است که آن مال به مستحقش برسد. به همین منظور شریعت مطهر، علمی عنایت کرده که معروف به علم «فرائض یا میراث» است.

این علم، قوانینی را بیان می‌کند که هرکس دار فانی را وداع گفت، - علم تقسیم شود.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در بیان فضیلت فراگیری این علم می‌فرمایند: «تعلموا الفرائض و علموها الناس فانها نصف العلم» علم فرائض و میراث را یاد بگیرید و به مردم تعلیم دهید که آن، نصف علم است.

امروزه ما می‌بینیم که مردم در این مورد دچار غفلت هستند و در تقسیم ارث دچار اشتباه می‌شوند و عدالت صورت نمی‌گیرد.

و این مصداق فرموده آن حضرت صلی الله علیه و آله است که: «علم میراث، نخستین علمی است که به

فراموشی سپرده می شود و اولین علمی است که از بین امت برداشته خواهد شد.

قوانین ارث در همه ادیان بوده است. وقتی که انسان قوانین ارث را در نظام یهود و نصاری مطالعه می کند، آن وقت متوجه می شود که دین اسلام، چه دین پر برکتی است که جهت رعایت عدالت و برقراری مساوات بین وارثان، چه برنامه های دقیقی وضع کرده است، به طور مثال به مطلب زیر که از متون میراث ادیان فوق الذکر می باشد توجه و خود قضاوت فرمایید:

در نظام یهود و نصاری، اگر شخصی فوت شد، تا زمانی که بستگان مرد متوفی در قید حیات باشند، بستگان زن متوفی از ارث محروم هستند. اگر زنی فوت کرد، ارثش به شوهرش می رسد، اما اگر به عکس، مردی فوت شد، ارث مرد به زنش نمی رسد.

اگر فرزند فوت کند، مادر هیچ ارثی از مال فرزند ندارد. اما اگر مادر فوت کرد، میراثش به فرزندان ذکور داده می شود.

قانون دیگر این است که مخصص با وصیت کردن، وارثان خود را از ارث محروم می کند. اما دین مبین اسلام با دستوریت دلالتش نظمی را برقرار کرد که هر کس به حقش برسد و تبعیض و بی عدالتی از بین برود. لذا بر طایان علم است که با بیان برتریهای قوانین اسلامی در برابر ادیان تحریف شده باطل، باعث دلگرمی بیشتر جوانان مسلمان نسبت به شریعت مقدس اسلام که بر پایه فطرت انسانی می باشند تلاش بیشتری مبذول فرمایند.

لذا این اثر ارزشمند مولانا قاضی جلال الدین فقهی سلجوقی رحمه الله علیه بعنوان چهارمین اثر طبع ایشان است که به زیور طبع آراسته می شود، جهت آماده به چاپ شدن این اثر ارزشمند جناب مولانا سراج الدین فقهی سلجوقی رحمه الله علیه عیسی گرامیم و جناب مولوی حسین فقهی حفظه الله فرزند ایشان و مدرّس حوزه علمیه انوار الایم خیر آباد شهرستان تایباد زحمات زیادی متحمل شدند. از خداوند متعال خواهانم که به همه کسانی که به نحوی در چاپ این اثر با بنده حقیر همکاری کرده اند جزای خیر عنایت بفرماید. آمین.

تربت جام سال ۱۳۹۶ هجری شمسی

(مهندس پرویز فقهی)

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم، نحمده و نصلی علی رسولہ الکریم اما بعد:

کتابی را که پیش رو دارید حاصل زحمتهای زیادی است که جناب مرحوم حاج قاضی جلال الدین فقهی به دستور پدرشان حاج خلیفه ملا احمد صاحب در به نظم کشیدن سراجی کشیده‌اند چنانکه خودشان در اختتامیه کتاب چنین فرموده‌اند:

نه بخود این قدم نهادم پیش بل به ایمای قبله گاهی خویش
مقصودم فیت به زید و به عمرو نیست الا اجابت این امر

و چنانکه برای حفظ اعداء و علماء از قدیم سعی می‌کردند آن قواعد را از نثر به نظم بیاورند تا حفظ کردن آسان تر شود. مرحوم حاج قاضی صاحب هم از جایی که در سرودن شعر ذوق و استعداد داشتند سراجی فی المیراث نوشته علامه امام ابو طاهر سراج الدین محمد بن محمد بن عبدالرشید السیجائندی الحنفی را به نظم کشیده‌اند.

ایشان در حقیقت دو نوع زحمت را به عمل آورده‌اند:

۱- ترجمه عربی به فارسی؛ ۲- به نظم در آراستن مطالب.

که بطور جد می‌توان گفت کاری بسیار مفید و بی‌نظیری را انجام داده و اثر ارزنده‌ای از خودشان به جا گذاشته‌اند؛ زیرا آنهایی که از سراجی آگاهی داشته‌اند می‌دانند که توضیح مطالب کتاب به زبان ساده و روان هم در بعضی از موارد دشواری و سختی میسر است تا چه رسد آنها را در قالب وزن آوردن و مطلب را آن طور که مقتضای است توضیح دادن.

چنانکه جناب مولوی عبدالناصر دامنی در کتاب میراث به زبان ساده در توضیح مبحث ذوی الارحام در دو جا به این دشواری و سختی با این الفاظ مخاطب را هشدار داده‌اند:

۱. در صفحه ۱۶۴ جلد دوم می‌فرماید: اکنون به حل مسأله مطابق با قول امام محمد رحمه الله می‌پردازیم خوب حواستان را جمع کنید که به زودی لثرون الجحیم.

۲. در صفحه ۱۷۰ همین جلد این طور نوشته‌اند: تدبر فی هذا المقام فانه من مطارح الاذکباء و لیست فیها فائده الا ضیاع الوقت و العمر.

گرچه بنده با این طرز بیان موافق نیستم اما صرف به جهت اینکه ماهرین فن هم به سختی آن معترف هستند، استشهاد نمودم.

مرحوم قاضی برای توضیح اشعارشان حاشیه‌ای هر چند مختصر بر بعضی از مطالب کتاب

نگاشته‌اند اما این حاشیه تا کتاب عصبیات ادامه داشته و ناتمام باقی مانده بود که پسر ارشد ایشان مرحوم حاج مولوی سراج‌الدین هم بر بعضی از حواشی مطالبی بسیار مختصر نوشته بودند اما در زمان حیاتشان به بنده که پسرشان و همچنین شاگردشان در فقه و سراجی بودم امر فرمودند که آن را تکمیل کنم. بنده هم با استعانت از پروردگار و به وسیله کتبی که در اختیار داشتم سعی کردم برای روشن شدن و حل مسایل از کتاب عصبیات تا آخر مطالبی را جمع آوری کنم. امید است که خداوند متعال این زحمت را هر چند کم از ما بپذیرد و در کفه حسنات ما در روز قیامت بنهد. از تمام اهل علم عاجزانه خواستارم چنانچه با ایرادی مواجه شدند. این جانب را در جین گذارند.

نظمیه فی المیراث جناب حاج قاضی در دو نسخه مخطوط به خط مرحوم پدرشان موجود است که نسخه الف در کتابخانه شخصی ایشان نگهداری می‌گردد و نسخه دوم (ب) را برای حاج خلیفه عبدالحمید میرزا اهدا نموده بودند که پیش پسر بزرگوارشان مرحوم خلیفه عبدالرؤف مجیدی سانس روی حسینی از توابع شهرستان تایباد نگهداری می‌شد. هنگام تایپ از هر دو بهره گرفته شده و با هم مابقت گردیده‌اند.

ابو احمد حسین فقهی

۱۸ رمضان ۱۳۶۶ هـ.ق